

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1) Η θεατρικότητα αποτελεί χαρακτηριστική τεχνική της πεζογραφίας του Βιζυηνού που αξιοποιείται για να προσδώσει ζωντάνια, αμεσότητα και παραστατικότητα στην αφήγηση. Στοιχεία θεατρικότητας στο συγκεκριμένο απόσπασμα αποτελούν :

α) **η εναλλαγή χώρου:** η μετάβαση της οικογένειας στην εκκλησία για το τελετουργικό της υιοθεσίας και η επιστροφή στο σπίτι « Ἡ μήτηρ μου ... μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ... οἱ ἔδικοί μας ... εἰσῆλθον καὶ ἐξενίσθησαν παρ' ἡμῖν».

β) **το θεατρικό δρώμενο της υιοθεσίας:** η διαδικασία της υιοθεσίας στα διάφορα στάδιά της.

γ) **ο ευθύς λόγος και ο διάλογος των προσώπων:** η φράση του πρωτόγερου : « –Ποιός ἀπό σᾶς ... κι ἀπό τούς ἔδικούς της» και ο διάλογος Γιωργή – μητέρας σε γλώσσα δημοτική, εφόσον η δραματική αλήθεια υπαγορεύει κάθε πρόσωπο να ομιλεί στη γλώσσα που του αναλογεί.

Χαρακτηριστικό στοιχείο θεατρικότητας είναι τα **εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία** που αναδεικνύονται από τον τόνο της φωνής, τις χειρονομίες, τις κινήσεις, το βλέμμα των προσώπων, καθώς και ψυχοσωματικές αντιδράσεις όπως : << Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καὶ ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ... Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου...>>. Τα στοιχεία αυτά προσδίδουν δραματική ένταση στη σκηνή και κορυφώνουν την αναγνωστική συγκίνηση.

B1) Το γλωσσικό ιδίωμα της πεζογραφίας του Βιζυηνού καθορίζεται από την ιδεολογική προσέγγιση του γλωσσικού ζητήματος αλλά και τις γενικότερες αφηγηματικές του προθέσεις. Ο ίδιος αποκαλούσε τον εαυτό του εισηγητή του ηθογραφικού διηγήματος στην ελληνική πεζογραφία. Έτσι, ο Βιζυηνός επιλέγει τη δημοτική στον ευθύ λόγο και το διάλογο προκειμένου να προσδώσει αληθοφάνεια και πειστικότητα στο λόγο των προσώπων. Εξάλλου, η εναλλαγή διήγησης – μίμησης και καθαρεύουσας – δημοτικής ανανεώνει το αναγνωστικό ενδιαφέρον που αποτελεί βασική αφηγηματική αρετή. Επιπλέον, η αξιοποίηση τύπων του τοπικού ιδιώματος, σε συνδυασμό με τη δημοτική, αποτελούν λαογραφικά στοιχεία που υποστηρίζουν την ηθογραφική διάσταση του κειμένου. Παρά ταύτα η κατεξοχήν γλώσσα της αφήγησης στην πεζογραφία της εποχής παραμένει η καθαρεύουσα, την οποία συνεχίζει να υιοθετεί ο Βιζυηνός στα αφηγηματικά μέρη. Ωστόσο, την εμπλουτίζει και την ανανεώνει καθώς χρησιμοποιεί αποχρώσεις της : πιο επιτηδευμένη καθαρεύουσα με αρχαιοπρεπείς όρους, όταν αποτυπώνει την κυρίαρχη οπτική του ώριμου, μορφωμένου αφηγητή και πιο απλή καθαρεύουσα, όταν αφηγείται μέσα από την οπτική του παιδιού.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα:

A) Καθαρεύουσα στα αφηγηματικά μέρη:

« Ἀπό τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ μήτηρ μας ἤρχισε νὰ ἐπιδραψιλεύει εἰς τὴν θετὴν μας ἀδελφὴν ... πολὺ εὐτυχεστέρους».

B) Δημοτική στον διάλογο:

«–Δὸς το πίσου τό Κατερινιώ ... τό σπίτι μας».

B2α) Το συγκεκριμένο χωρίο αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πύκνωσης του αφηγηματικού χρόνου και επιτάχυνσης του αφηγηματικού ρυθμού. Η ανατροφή της ψυχοκόρης, που είχε διάρκεια ετών, συνοψίζεται σε τέσσερα μόλις ρήματα «ηὐξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καὶ ὑπανδρεύθη», ενώ η ασθένεια της Αννιώσ, που διήρκησε ελάχιστα, αποδίδεται σε αρκετές σελίδες. Η επιλογή αυτή του συγγραφέα συνδέεται αφενός με την απουσία του ήρωα – αφηγητή στην ξενιτιά και, επομένως, τη μη συμμετοχή του στα δρώμενα αλλά – κυρίως – οφείλεται στο γεγονός ότι η ανατροφή της ψυχοκόρης δε σχετίζεται άμεσα με το κεντρικό γεγονός που είναι το αμάρτημα της μητέρας. Δεδομένου ότι το διήγημα είναι μία σύντομη αφήγηση, παραλείπονται ή αποδίδονται περιληπτικά στοιχεία δευτερεύοντα σε σχέση με το κεντρικό γεγονός.

B2β) Το συγκεκριμένο χωρίο αποτελεί την κορύφωση της δραματικής σύγκρουσης Γιωργή – μητέρας με αντικείμενο το αίτημα του πρώτου για την απομάκρυνση της ψυχοκόρης, την οποία ο Γιωργής θεωρεί «ξένη» και όχι αδερφή του, όπως θα ήθελε η μητέρα. Η στάση του προκαλεί απελπισία στη μητέρα γιατί η ηθική και υλική του στήριξη της είναι απαραίτητη για να μεγαλώσει και να προικίσει την ψυχοκόρη – μέσο για την εξιλέωσή της. Έτσι, μέσα από αυτήν τη μικρή αναδρομική αφήγηση, επιχειρεί να του αποδείξει ότι είναι η μητέρα του παιδιού ουσιαστικά, εφόσον το μεγάλωσε από τα σπάργανα και επομένως ο Γιωργής πρέπει να το αντιμετωπίζει ως αδερφή του.

Γ1) Στο συγκεκριμένο χωρίο αναδεικνύεται η αντίδραση των γονέων της ψυχοκόρης και, παράλληλα, η αγωνία της μητέρας για την ενδεχόμενη απόρριψή της ως θετού γονέα. Αποτυπώνονται γλαφυρά τα συναισθήματα των προσώπων με τις έντονες ψυχοσωματικές αντιδράσεις τους : « Ὁ πατήρ ... ἦτον ὠχρός ... Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν». Είναι προφανές ότι δεν έδωσαν οικειοθελώς το παιδί τους για υιοθεσία, αλλά εξαναγκάστηκαν από την οικονομική τους ανέχεια που θα ήταν μεγαλύτερη και από εκείνη της μητέρας, παρ' ό,τι η Δεσποινιώ ήταν, επίσης, μια φτωχή χήρα γυναίκα με τρία παιδιά. Παράλληλα, αναδεικνύεται και το ψυχικό πάθος της Δεσποινιώσ, η οποία «ἐτρεμεν ἔκ τοῦ φόβου» μήπως ματαιωθεί η υιοθεσία και «καὶ ματαιώσῃ την εὐτυχίαν της». Η τεράστια, ψυχολογική επένδυση της μητέρας στην υιοθεσία της ψυχοκόρης εκλαμβάνεται από τα υπόλοιπα πρόσωπα – και τον αναγνώστη – ως έκφραση της παθολογικής αδυναμίας της στα κορίτσια και προσπάθεια αποκατάστασης του μοναδικού αδικοχαμένου της κοριτσιού. Ωστόσο, όπως θα αποκαλυφθεί στη συνέχεια, η σημαντικότερη εξήγηση της επιλογής της μητέρας συνδέεται με τον ενοχοποιημένο ψυχισμό της. Ο ακούσιος φόνος του πρώτου της κοριτσιού συνιστά για τη μητέρα αμάρτημα και η εξιλέωσή της από αυτή θα μπορούσε να επέλθει μόνο μέσω ενός κοριτσιού. Η απώλεια του βιολογικού της παιδιού δεν της αφήνει άλλο περιθώριο από την υιοθεσία. Έτσι, το παιδί αυτό συμβολίζει τη μοναδική ελπίδα της για την ατελέσφορη, όπως θα αποδειχθεί, εξιλέωση.

Δ1) Τα αποσπάσματα των Βιζυηνού και Κονδυλάκη παρουσιάζουν ευδιάκριτες ομοιότητες αλλά και πρόδηλες διαφορές.

Ειδικότερα, περιστρέφονται γύρω από το ίδιο θέμα, που είναι ένα εγκαταλελειμμένο βρέφος θηλυκού γένους και η ανατροφή του.

Τα συναισθήματα των πρωταγωνιστικών προσώπων, της μητέρας στο κείμενο του Βιζυηνού και του Τάσου στο κείμενο του Κονδυλάκη, παρουσιάζουν αναλογίες, καθώς είναι ισχυρή η βούλησή τους να αναθρέψουν το κορίτσι, παρά τις αντιξοότητες και την έλλειψη μέσων.

Σημαντική συνάφεια αποτελούν, επίσης, οι κοινωνικές συνθήκες στις οποίες δρουν τα πρόσωπα και χαρακτηρίζονται από την οικονομική δυσπραγία, την καταπίεση και την εκμετάλλευση : εγκατάλειψη παιδιών, καταπίεση των αδερφών του Γιωργή στα εργαστήρια των μαστόρων αλλά και του Τάσου από το «μάστορη».

Οι μείζονες διαφορές εντοπίζονται στο φύλο των πρωταγωνιστών που καθορίζει την αδυναμία του Τάσου, στο παράλληλο κείμενο, να αναλάβει την ανατροφή του κοριτσιού και να πληρώνει άλλο πρόσωπο, σε αντίθεση με τη Δεσποινιώ.

Επίσης, ενώ η Δεσποινιώ αφοσιώνεται με αυταπάρηση στην ανατροφή του κοριτσιού, διακατεχόμενη από ηθικά κίνητρα, οι δύο γυναίκες στο παράλληλο κείμενο, «η μέγαιρα γραία» και «η κιτρινή Σταματίνα» χαρακτηρίζονται από οικονομική ιδιοτέλεια, καθώς προσφέρονται να μεσολαθήσουν ανάμεσα στον Τάσο και την παραμάννα που θα το μεγαλώσει, αποσκοπώντας σε ίδιον όφελος.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα του ηθογραφικού – ψυχογραφικού διηγήματος του Γ. Βιζυηνού «Το αμάρτημα της μητρός μου».

Τα ερωτήματα χαρακτηρίζονται από τη συνήθη τυπολογία των θεμάτων στο συγκεκριμένο μάθημα, με σαφή προσδιορισμό της βαθμολόγησης των υποερωτημάτων και διάκριση ανάμεσα στον εντοπισμό ενός στοιχείου και το σχολιασμό του.

Οι τρεις πρώτες ερωτήσεις Α1, Β1, Β2 είναι κατά το σύνθητες, μορφικού χαρακτήρα και αναφέρονται σε βασικές αφηγηματικές τεχνικές του κειμένου (θεατρικότητα, γλωσσικό ιδίωμα του κειμένου, αφηγηματικός χρόνος) με σαφή προσδιορισμό των ζητούμενων.

Η ερώτηση Γ1 ερμηνευτικού σχολιασμού αφορούσε ένα μικρό χωρίο του κειμένου και δεν παρουσίαζε ιδιαίτερες δυσκολίες ως προς την ανάδειξη του ψυχικού πάθους των αφηγηματικών προσώπων που αποτελούσε το ζητούμενο. Για πρώτη φορά βεβαίως ζητήθηκε τόσο εκτενής ανάλυση κειμένου 150-170 λέξεων.

Η ερώτηση Δ1 (παράλληλο κείμενο) χαρακτηριζόταν από ιδιαίτερη σαφήνεια ως προς τα ζητούμενά της συγκεκριμένου αριθμός ομοιοτήτων και διαφορών. Το παράλληλο κείμενο του Ι. Κονδυλάκη παρουσίαζε ευδιάκριτες ομοιότητες και πρόδηλες διαφορές.